

Lesbrief 8 – Metanoia

Jaar 2

Kim Nataraja

'Metanoia' is een gesteldheid die verwant is aan de 'gave van de tranen' en 'berouw' en uit deze deugden ontspringt. De oorsprong van het woord komt van de twee Griekse woorden 'meta' en 'nous' vandaan. Het woorddeel 'meta' betekent 'eraan voorbij gaan' en impliceert ook verandering. 'Nous' betekent het 'Intellect'; weliswaar niet de rationele intelligentie, maar de intuïtieve intelligentie. Deze intelligentie laat ons de waarheid omtrent iets intuïtief aanvoelen. Meister Eckhart, de Duitse mysticus uit de 14de eeuw, beschrijft dit intuïtieve weten als 'zien met de ogen van het hart', zoals ook veel vroege Kerkvaders deden. Hij spreekt van "zuiver geestelijke kennis; daar waar de ziel weggetrokken is uit al de lichamelijke zaken. Daar horen we zonder enig geluid en zien we voorbij de materie...." .

Het is een manier van begrijpen voorbij ons normale begrijpen; ons bewustzijn wordt getransformeerd; we gaan verder tot een diepere Werkelijkheid, we kunnen zelfs tot een ontmoeting met de Ultieme Werkelijkheid komen; het is de weg "waardoor God gezien kan worden" (Meister Eckhart). De vroege Christenen, in het bijzonder Clement en Origenes in de 2de eeuw, stelden het Platonische concept van 'nous' gelijk aan het 'Beeld van God' uit Genesis. In feite, zagen ze dit als ons contactpunt met God; het werd beschouwd als voornaamste deel van de ziel, de essentie van ons menszijn en in wezen ons gebedsorgaan. De vroege Kerkvaders waren het met elkaar eens dat dit 'beeld' zich in iedereen – zonder uitzondering – bevindt. Dit toegevoegd aan de Griekse theorie dat alleen 'het gelijke het gelijke kan kennen' – hetgeen volledig werd beaamd door Christelijke denkers, waaronder Thomas van Aquino en Meister Eckhart – impliceert dat we daarom God intuïtief kunnen leren kennen, omdat we in onze essentie al 'gelijk Hem' zijn; we hebben iets essentieels gemeen met het Goddelijke; Meister Eckhart noemt dit 'de vonk', 'de burcht' of soms 'de grond' van ons bestaan. Als we door en voorbij de 'nous' reiken, kunnen we ons realiseren wie we werkelijk zijn, n.l. kinderen van God. "Aan allen echter die Hem wel aanvaardden, gaf Hij het vermogen om kinderen van God te worden." (Joh 1,12)

Maar om bewust te worden van deze essentiële 'gelijkenis' moeten we ons zuiveren van onze ongeordende egocentrische emoties. Alleen dan kunnen we de werkelijke realiteit zien. Wat dit echt betekent kunnen we duidelijk zien bij Maria Magdalena (Joh 20,10-19). Na Jezus' kruisiging gaat ze naar de graftombe, die ze leeg aantreft. Ze is radeloos, opgesloten in haar eigen pijn en angst. Ze is zo overstelpt door haar verdriet, dat ze zelfs als Jezus aan haar verschijnt Hem niet duidelijk kan zien. Ze herkent Hem niet en denkt dat Hij de tuinman is. Op het moment dat Jezus

haar bij de naam noemt, breekt ze door haar versluisde beeld van de werkelijkheid met zijn focus op haar eigen emoties en behoeftes heen en ziet ze Hem in Zijn werkelijke gestalte.

Het woord 'metanoia' werd door de Woestijnvaders en –moeders ook wel gebruikt voor buigen, knielen, hetgeen duidelijk maakt dat de vereiste houding die kan leiden tot de genadegevende 'metanoia' er één was van nederigheid en berouw, een openheid van hart. 'Metanoia' – de ontdekking van wie je werkelijk bent en wie God/Christus is, is een bron van oneindige vreugde.